

Rad je za objavljivanje ustupljen Portalu kvalitet (www.kvalitet.org.rs) i ne može se kopirati, menjati, niti na drugom mestu objavljivati bez saglasnosti autora

NORMATIVNA DOKUMENTA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

Zdravko Erdeljan
E mail: zerdeljan@open.telekom.rs

Umesto rezimea:

*Tek kada poslednje drvo bude posećeno,
kada poslednja reka bude zatrovana i
kada poslednja riba bude ulovljena
tek tada će te shvatiti
da novac ne može da se jede
Proročanstvo Cree Indijanaca*

U cilju zaštite sve više ugrožene životne sredine i zaštiti prava svakog pojedinca sadašnjih i budućih generacija, da žive u sredini koja obezbeđuje zdravlje i blagostanje, na četvrtoj konferenciji "Životna sredina za Evropu" u gradu Arhusu-Danska, 25. juna 1998. godine usvojena je Arhuska konvencija kao međunarodni dokumenat zaštite životne sredine.

Arhuska konvencija sadrži tri grupe pravila:

1. Pravo građana na informisanost

Građani imaju pravo na tačne informacije o pojavama i aktivnostima koje mogu imati uticaj na kvalitet životne sredine, zdravlje ljudi i životinja;

2. Pravo građana da učestvuju u donošenju odluka o životnoj sredini

Pravo po kome građani mogu uzeti učešće u izradi planova i programa koje se tiču životne sredine - generalni urbanistički, prostorni, regulacioni, lokalni ekološki plan odnosno učešće u pripremi propisa, u procedurama izrade analize uticaja na životnu sredinu isl;

3. Pristup pravosuđu u slučaju kada su prethodna dva prava povređena

Svi građani čiji su interesi ili prava povređena u vezi sa pitanjima koja se tiču životne sredine imaju prava na sudsku zaštitu.

Vlada Republike Srbije je 2011 usvojila „Strategiju za primenu konvencije o dostupnosti informacija i učešću javnosti u donošenju odluka i pravu napravnu zaštitu u pitanjima životne sredine-Arhuska konvencija

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

1 UVOD

Zahtevi za zaštitom životne sredine proizilaze iz:

- **Zahteva međunarodnih standarda* sistema menadžmenta**

- Zahteve SRPS ISO 14001:2005 koji specificira zahteve kojima se postavlja okvir za razvijanje sistema menadžmenta zaštite životne sredine kako bi organizacija kroz sprovođenje odgovarajućih ciljeva i politika efektivno i efikasno upravljala svim rizicima značajnih sa ekoloških aspekata životne sredine.
- Zahteve EMAS EC 1221:2009 koji želi da dobrovoljnim ekološkim alatima za upravljanje u organizacijama poboljšaju svoje ekološke performanse i da izveštavaju o njima.

*NAPOMENA:

Primena srpskih standarda i srodnih dokumenata je dobrovoljan (Član 17, Zakona o standardizaciji – Sl.gl.RS 36/2009). Izuzetno, ako se tehnički propis poziva na srpski standard tako da je ispunjavanje tog standarda jedini način da se postigne usaglašenost sa zahtevima i tehničkog propisom takav standard se primenjuje kao tehnički propis.

- **Zahteva zakonskih i podzakonskih akta:**

- zahtevima vezanih za poslovanje organizacije,
- zahtevima primenjenih standarda sistema menadžmenta

- **Zahteva dokumentacionog sistema organizacije**

Svaka organizacija stvara svoj dokumentacioni sistem uslovljen zahtevima poslovanja, primenjenih sistema menadžmenta i normativno zakonskih akta sa kojima se saglasila.

2 TERMINI I DEFINICIJE

Termini i definicije iz zaštiti životne najvećim delom su definisani standardom SRPS ISO 9000 ili u okviru nekog drugog standarda, kao i u okviru nekog zakona.

U nastavku se navode neki termini vezani za životnu sredinu:

Aktivnost koja utiče na životnu (**)

Svaki zahvat (stalni ili privremeni) kojim se menjaju i/ili mogu promeniti stanja i uslovi u životnoj sredini, a odnosi se na: korišćenje resursa i prirodnih dobara; procese proizvodnje i prometa; distribuciju i upotrebu materijala; ispuštanje (emisiju) zagađujućih materija u vodu, vazduh ili zemljište; upravljanje otpadom i otpadnim vodama, hemikalijama i štetnim materijama; buku i vibracije; jonizujuće i nejonizujuće zračenje; udese;

Degradacija životne sredine (**)

Proces narušavanja kvaliteta životne sredine koji nastaje prirodnom ili ljudskom aktivnošću ili je posledica nepreduzimanja mera radi otklanjanja uzroka narušavanja kvaliteta ili štete po životnu sredinu, prirodne ili radom stvorene vrednosti;

Emisija (**)

Ispuštanje i isticanje zagađujućih materija u gasovitom, tečnom i čvrstom agregatnom stanju ili emisije energije iz izvora zagađivanja u životnu sredinu;

Izvori zagađivanja životne sredine (**)

Lokacijski određeni i prostorno ograničeni tačkasti, linijski i površinski izvori zagađujućih materija i energije u životnu sredinu;

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

Normativni dokumentat (1***)

Dokumentat kojim se određuju pravila, smernice ili karakteristike za aktivnosti ili njihove rezultate.

Prevenција zagađivanja (*)

Primena procesa, prakse, tehnika, materijala, proizvoda, usluga ili energijr kojima se izbegava, umanjuje ili kontrološe (zasebno ili u kombinaciji) stvaranje, emisije ili ispuštanja svih zagađujućih materija ili otpada, radi smanjenje štetnog uticaja na životnu sredinu

NAPOMENA:

Prevenција zagađivanja može da obuhvati smanjenjeili otklanjanja izvora, izmenu procesa, proizvoda ili usluga, efikasnu upotrebu resursa, zamenu materijala i nergije, ponovnu upotrebu, obnavljanje, recikliranje, doradu i tretiranje

Sistem upravljanja zaštitom životne sredine-EMS (*)

Deo ukonog sistema upravljanja organizacije koji se koristi za razvijanje i primenu politike zaštite životne sredine i upravljanje aspektima životne sredine

Ugrožena životna sredina (**)

Određeni deo prostora gde zagađenje ili rizik od zagađenja prevazilazi kapacitet životne sredine

Zagađivanje životne sredine (**)

Unošenje zagađujućih materija ili energije u životnu sredinu, izazvano ljudskom delatnošću ili prirodnim procesima koje ima ili može imati štetne posledice na kvalitet životne sredine i zdravlje ljudi;

Zahtevi u pogledu kvaliteta životne sredine (**)

Skup uslova i zahteva koji moraju biti ispunjeni u određeno vreme i na određenom prostoru ili u pojedinim medijumima životne sredine, u skladu sa posebnim propisima.

Zainteresovana javnost (**)

Javnost na koju utiče ili na koju može uticati donošenje odluke nadležnog organa ili koja ima interesa u tome, uključujući i udruženja građana i društvene organizacije koje se bave zaštitom životne sredine i koje su evidentirane kod nadležnog organa;

Životna sredina (*)

Okruženje u kojem određena organizacija radi, uključujući vazduh, zemljište, prirodne resurse, floru, faunu, ljude i njihove uzajamne odnose

NAPOMENA: U ovom kontekstu, okruženje se proteže od onog u okviru organizacije do globalnog sistema

Životna sredina (**)

Skup prirodnih i stvorenih vrednosti čiji kompleksni međusobni odnosi čine okruženje, odnosno prostor i uslove za život;

NAPOMENA

* iz SRPS ISO 14001:2005

** iz Zakona o zaštiti životne sredine ("Sl. glasnik RS" br. 135/04, 36/09, 36/09, 72/09 i 43/11)

*** iz SRPS ISO IEC UPUTSTVO 2:2001

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

3 POZIVANJE NA ZAKONSKE PROPISE U SRPS ISO 14001:2005

Ovaj međunarodni standard u pojedinim tačkama upućuje na primenu Zakonskih propisa iz zaštite životne sredine, a vezani su za delatnost organizacije i omogućava organizaciji da poveže svoj sistem menadžmenta zaštitom životne sredine sa zakonskim propisima vezanih za poslovanje organizacije, kako je to prikazamo tabelom 3-I.

Tabela 3-I Zahtevi standarda SRPS ISO 14001:2005 koji upućuju na primenu Zakonskih i drugih propisa u zaštiti životne sredine

4.2	Politika zaštite životne sredine	
	c	Obuhvata posvećenost usaglašenosti sa odgovarajućim zakonskim i drugim propisima o zaštiti životne sredine
4.3	Planiranje	
	4.3.2	Zakonski i drugi zahtevi
		Organizacija mora da uspostavi, primeni i održava postupke:
	a	Za identifikaciju i pristup odgovarajućim zakonskim i drugim zahtevima sa kojima se ona saglasila, a koji se odnose na aspekte životne sredine;
	b)	Za utvrđivanje načina na koje se ovi zahtevi odnose na aspekte životne sredine.
		Organizacija mora da obezbedi da se zakonski i drugi zahtevi sa kojima se saglasila uzimaju u obzir prilikom uspostavljanja, primene i održavanja sistema upravljanja zaštitom životne sredine.
	4.3.3	Opšti i posebni ciljevi i progam(i)
		Opšti i posebni ciljevi moraju da budu merljivi gde je to izvodljivo i usklađeni sa politikom zaštite životne sredine, uključujući posvećenost ciljevima prevencija zagađivanja, usklađenost sa odgovarajućim zakonskim i drugim zahtevima sa kojima se organizacija saglasila uz stalno unapređivanje.
		Prilikom uspostavljanja i preispitivanja opštih i posebnih ciljeva organizacija mora da uzme u obzir zakonske i druge zahteve sa kojima se usaglasila, značajne aspekte životne sredine, tehnološke opcije, finansijske operativne i poslovne zahteve, kao i stanovišta zainteresovanih strana.
4.5	Proveravanje	
	4.5.2	Vrednovanje usaglašenosti
		4.5.2.1 U skladu sa svojom posvećenošću usaglašenosti, organizacija mora da uspostavi, primeni i održava postupak (postupke) za periodično vrednovanje usaglašenosti sa odgovarajućim zakonskim zahtevima;
		4.5.2.2 Organizacija mora da vrednuje usaglašenosti sa ostalim zahtevima sa kojima se saglasila. Organizacija može kombinovati to vrednovanje sa vrednovanjem usaglašenosti sa odgovarajućim zakonskim zahtevima datim u zahtevu 4.5.2.1 ili će uspostaviti zaseban postupak (postupke).
4.6	Preispitivanje od strane rukovodstva	
	Ulazni elementi preispitivanja koji sadrže:	
	a	Rezultate internih provera i vrednovanja usaglašenosti sa zakonskim i drugim zahtevima sa kojima se organizacija saglasila;
	g	Izmene okolnostim uključujući razvoje zakonskih i drugih zahteva koji su povezani sa aspektima živone sredine

Navedeni zahtevi obavezuju organizaciju da uspostavi i održava postupak (postupke) za

- identifikaciju i pristup zakonskim i podzakonskim aktima sa kojima se saglasila, a vezani su sa poslovanje organizacije (t.4.3.2);
- za periodično vrednovanje usaglašenosti sa odgovarajućim zakonskim zahtevima sa kojima se organizacija saglasila (t.7.4.6 a i g)

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

4 ZAKON O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

4.1 ZAHTEVI ZAKONA ZA ZAŠTITOM ŽIVOTNE SREDINE

Zakonom o zaštiti životne sredine ("Sl. glasnik RS", br. 135/04, 36/09, 36/09, 72/09 i 43/11) uređuje se integralni sistem zaštite životne sredine kojim se obezbeđuje ostvarivanje prava čoveka na život i razvoj u zdravoj životnoj sredini i uravnotežen odnos privrednog razvoja i životne sredine u Republici Srbiji.

Članom 9 Zakona definisano je 11 osnovnih načela zaštite životne sredine:

1) Načelo integralnosti

Državni organi, organi autonomne pokrajine i organi jedinice lokalne samouprave obezbeđuju integraciju zaštite i unapređivanja životne sredine u sve sektorske politike sprovođenjem međusobno usaglašenih planova i programa i primenom propisa kroz sistem dozvola, tehničkih i drugih standarda i normativa, finansiranjem, podsticajnim i drugim merama zaštite životne sredine.

2) Načelo prevencije i predostrožnosti

Svaka aktivnost mora biti planirana i sprovedena na način da:

- prouzrokuje najmanju moguću promenu u životnoj sredini;
- predstavlja najmanji rizik po životnu sredinu i zdravlje ljudi;
- smanji opterećenje prostora i potrošnju sirovina i energije u izgradnji, proizvodnji, distribuciji i upotrebi;
- uključi mogućnost reciklaže;
- spreči ili ograniči uticaj na životnu sredinu na samom izvoru zagađivanja.

Načelo predostrožnosti ostvaruje se procenom uticaja na životnu sredinu i korišćenjem najboljih raspoloživih i dostupnih tehnologija, tehnika i opreme.

Nepostojanje pune naučne pouzdanosti ne može biti razlog za nepreduzimanje mera sprečavanja degradacije životne sredine u slučaju mogućih ili postojećih značajnih uticaja na životnu sredinu.

3) Načelo očuvanja prirodnih vrednosti

Prirodne vrednosti koriste se pod uslovima i na način kojima se obezbeđuje očuvanje vrednosti geodiverziteta, biodiverziteta, zaštićenih prirodnih dobara i predela.

Obnovljivi prirodni resursi

Koriste se pod uslovima koji obezbeđuju njihovu trajnu i efikasnu obnovu i stalno unapređivanje kvaliteta.

Neobnovljivi prirodni resursi

Koriste se pod uslovima koji obezbeđuju njihovo dugoročno ekonomično i razumno korišćenje, uključujući ograničavanje korišćenja strateških ili retkih prirodnih resursa i supstituciju drugim raspoloživim resursima, kompozitnim ili veštačkim materijalima.

4) Načelo održivog razvoja

Održivi razvoj je usklađeni sistem tehničko-tehnoloških, ekonomskih i društvenih aktivnosti u ukupnom razvoju u kojem se na principima ekonomičnosti i razumnosti koriste prirodne i stvorene vrednosti Republike Srbije sa ciljem da se sačuva i unapredi kvalitet životne sredine za sadašnje i buduće generacije.

Održivi razvoj ostvaruje se donošenjem i sprovođenjem odluka kojima se obezbeđuje usklađenost interesa zaštite životne sredine i interesa ekonomskog razvoja.

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

5) Načelo odgovornosti zagađivača i njegovog pravnog sledbenika

Pravno ili fizičko lice koje svojim nezakonitim ili neispravnim aktivnostima dovodi do zagađenja životne sredine odgovorno je u skladu sa zakonom.

Zagađivač je odgovoran za zagađivanje životne sredine i u slučaju likvidacije ili stečaja preduzeća ili drugih pravnih lica, u skladu sa zakonom.

Zagađivač ili njegov pravni sledbenik obavezan je da ukloni uzrok zagađenja i posledice direktnog ili indirektnog zagađenja životne sredine.

Promene vlasništva preduzeća i drugih pravnih lica ili drugi oblici promene svojine obavezno uključuju procenu stanja životne sredine i određivanje odgovornosti za zagađenje životne sredine, kao i namirenje dugova (tereta) prethodnog vlasnika za izvršeno zagađivanje i/ili štetu nanetu životnoj sredini.

6) Načelo "zagađivač plaća"

Zagađivač plaća naknadu za zagađivanje životne sredine kada svojim aktivnostima prouzrokuje ili može prouzrokovati opterećenje životne sredine, odnosno ako proizvodi, koristi ili stavlja u promet sirovinu, poluproizvod ili proizvod koji sadrži štetne materije po životnu sredinu.

Zagađivač, u skladu sa propisima, snosi ukupne troškove mera za sprečavanje i smanjivanje zagađivanja koji uključuju troškove rizika po životnu sredinu i troškove uklanjanja štete nanete životnoj sredini.

7) Načelo "korisnik plaća"

Svako ko koristi prirodne vrednosti dužan je da plati realnu cenu za njihovo korišćenje i rekultivaciju prostora.

8) Načelo supsidijarne odgovornosti

Državni organi, u okviru svojih finansijskih mogućnosti, otklanjaju posledice zagađivanja životne sredine i smanjenja štete u slučajevima kada je zagađivač nepoznat, kao i kada šteta potiče usled zagađivanja životne sredine iz izvora van teritorije Republike Srbije.

9) Načelo primene podsticajnih mera

Državni organi, odnosno organi autonomne pokrajine, odnosno organi jedinice lokalne samouprave preduzimaju mere očuvanja i održivog upravljanja kapacitetom životne sredine, posebno smanjenjem korišćenja sirovina i energije i sprečavanjem ili smanjenjem zagađivanja životne sredine, primenom ekonomskih instrumenata i drugih mera, izborom najboljih dostupnih tehnika, postrojenja i opreme koja ne zahteva prekomerne troškove i izborom proizvoda i usluga.

10) Načelo informisanja i učešća javnosti

U ostvarivanju prava na zdravu životnu sredinu svako ima pravo da bude obavešten o stanju životne sredine i da učestvuje u postupku donošenja odluka čije bi sprovođenje moglo da utiče na životnu sredinu.

Podaci o stanju životne sredine su javni.

11) Načelo zaštite prava na zdravu životnu sredinu i pristupa pravosuđu

Građanin ili grupe građana, njihova udruženja, profesionalne ili druge organizacije, pravo na zdravu životnu sredinu ostvaruju pred nadležnim organom, odnosno sudom, u skladu sa zakonom.

Pored ovog Zakona, upravljanje prirodnim vrednostima i zaštitom životne sredine uređuje se i posebnim zakonima i drugim propisima prikazanih u prilogu 1

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

4.2 ZAHTEVI ZAKONA ZA PRIMENOM STANDARDA SISTEMA MENADŽMENTA ZAŠTITOM ŽIVOTNE SREDINE ISO 14001 I ZAHTEVIMA EMAS

Zakonom o zaštiti životne sredine ("Sl. glasnik RS", br. 135/04, 36/09, 36/09, 72/09 i 43/11) je uspostavljena veza sa sistemom menadžmenta zaštitom životne sredine ISO 14001 i EMAS sredine kroz zahteve pojedinih tačaka Zakona kroz:

Član 44:

U Republici Srbiji primenjuju se domaći i međunarodni standardi i propisi za upravljanje, sertifikaciju i registraciju sistema upravljanja zaštitom životne sredine.

Pravno i fizičko lice može sertifikovati sistem upravljanja zaštitom životne sredine prema SRPS-ISO 14001, u skladu sa zakonom.

Pravno i fizičko lice može registrovati sertifikovan sistem upravljanja zaštitom životne sredine radi uključivanja u sistem upravljanja i kontrole zaštite životne sredine EU (u daljem tekstu: sistem EMAS), u skladu sa ovim zakonom.

Član 45

U sistem EMAS mogu se uključiti pravna i fizička lica koja u svom poslovanju ispunjavaju zahteve sistema upravljanja zaštitom životne sredine koji se odnose na utvrđivanje i vođenje politike, planiranje, sprovođenje, kontrolu i proveru sistema upravljanja i primene mera za njegovo unapređivanje.

Radi ispunjavanja uslova za uspostavljanje sistema upravljanja zaštitom životne sredine i registracije u sistem EMAS pravno i fizičko lice dužno je da izradi izveštaj o uticajima aktivnosti, proizvoda i usluga na životnu sredinu, organizuje i sprovede proveru usaglašenosti sistema upravljanja koju vrši proverivač.

Registracija u sistem EMAS vrši se na osnovu zahteva pravnog i fizičkog lica koji se podnosi Ministarstvu.

Uz zahtev za registraciju u sistem EMAS, koji se podnosi na propisanom obrascu, prilaže se:

- 1) izjava pravnog i fizičkog lica za uključivanje u sistem EMAS sa propisanom sadržinom;
- 2) potvrda akreditovanog EMAS verifikatora o tačnosti navoda datih u izjavi pravnog i fizičkog lica o ispunjenosti uslova zaštite životne sredine za uključivanje u sistem EMAS.

Odluku o registraciji donosi Ministarstvo na osnovu podnete dokumentacije, kao i na osnovu inspeksijske kontrole o primeni propisa o zaštiti životne sredine.

Član 46

Akreditacija EMAS verifikatora i kontrola njihovih aktivnosti vrši se u skladu sa zakonom i drugim propisima kojima se uređuje akreditacija.

Akreditovani EMAS verifikator proverava ispunjenost svih uslova propisanih za pravna i fizička lica koja se uključuju u sistem EMAS ili su deo tog sistema.

Član 49

Znak EMAS mogu koristiti samo pravna i fizička lica koja su registrovana u sistem EMAS u slučajevima i na način utvrđen u skladu sa zakonom.

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

Član 50

Ministar propisuje:

- 1) zahteve za uspostavljanje i sprovođenje sistema upravljanja zaštitom životne sredine;
- 2) sadržinu izveštaja o uticajima aktivnosti, proizvoda i usluga na životnu sredinu;
- 3) sadržinu izjave za uključivanje u sistem EMAS i dostupnost informacija o sistemu EMAS javnosti;
- 4) način provere sistema EMAS unutar pravnog i fizičkog lica i sadržaj izveštaja ocenivača;
- 5) sadržinu, izgled i upotrebu znaka EMAS.

Član 51

Na teritoriji Republike Srbije može se primenjivati domaća ili uvezena tehnologija ili proces, odnosno proizvoditi i stavljati u promet proizvodi ako ispunjavaju zahteve u pogledu životne sredine, odnosno zahteve kvaliteta proizvoda ili ako tehnologija, proces, proizvod, poluproizvod ili sirovina nije zabranjena u zemlji izvozniku.

Ministarstvo može, u slučaju sumnje, naložiti da se tehnologija, proces, proizvod, poluproizvod ili sirovina iz stava 1. ovog člana oceni u odnosu na štetan uticaj na životnu sredinu i kada je snabdeven propisanom ispravom.

Ocenu tehnologije, procesa, proizvoda, poluproizvoda ili sirovine iz stava 2. ovog člana daje, u roku od 30 dana od dana prijema zahteva, akreditovana stručna organizacija ili stručna lica za pojedine oblasti.

Uređaji koji služe za uklanjanje ili prečišćavanje zagađujućih materija za koje nisu propisani domaći standardi mogu se upotrebljavati ako je njihovu efikasnost za te namene utvrdila ovlašćena stručna organizacija.

Ministarstvo može zabraniti proizvodnju i promet određenih proizvoda i vršenje određenih aktivnosti, na određeno vreme ili na delu teritorije Republike Srbije, odnosno autonomne pokrajine, odnosno jedinice lokalne samouprave radi sprečavanja ugrožavanja životne sredine ili zdravlja ljudi.

Član 52

Proizvođač ili distributer je obavezan da na deklaraciji sirovine, poluproizvoda ili proizvoda upozori na zagađenje životne sredine i štetu po ljudsko zdravlje koje proizvod ili njegovo pakovanje uzrokuje ili može uzrokovati.

Upozorenje mora sadržati uputstvo za upotrebu ili rukovanje proizvodom, sastojcima i njegovim pakovanjem u proizvodnji, upotrebi i odlaganju, u skladu sa važećim standardima i propisima za rukovanje.

Član 53

Ekološki znak*

utvrđuje se za proizvode namenjene opštoj potrošnji, izuzev proizvoda za ishranu, poljoprivrednih i drugih proizvoda dobijenih u skladu sa propisima kojima se reguliše organska proizvodnja, proizvodnja pića, proizvodnja farmaceutskih proizvoda i medicinske opreme koji u poređenju sa sličnim proizvodima manje zagađuju životnu sredinu pri proizvodnji, plasmanu, prometu, potrošnji i odlaganju ili su dobijeni reciklažom otpada.

Ekološki znak utvrđuje se i za proizvode i usluge koji manje zagađuju životnu sredinu. Za proizvode ili usluge pravno ili fizičko lice može dobiti pravo na korišćenje ekološkog znaka ako se njihovom proizvodnjom, odnosno pružanjem smanjuje:

- 1) potrošnja energetske resursa;
- 2) emisija štetnih i opasnih materija;
- 3) proizvodnja otpada;
- 4) potrošnja prirodnih resursa i dr.

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

Ministar propisuje bliže uslove, kriterijume i postupak za dobijanje prava na korišćenje ekološkog znaka, elemente, izgled i način upotrebe ekološkog znaka za proizvode i usluge.

Član 54

Akt o dodeli prava na korišćenje ekološkog znaka donosi Ministarstvo.
Pravo na korišćenje ekološkog znaka se dodeljuje za period do tri godine.

Zahtev za dobijanje ekološkog znaka zainteresovano lice podnosi Ministarstvu. Uz zahtev se podnosi dokaz o ispunjenosti uslova iz člana 53. ovog zakona.

Troškove dodele prava na korišćenje ekološkog znaka snosi podnosilac zahteva. Ministar propisuje visinu troškova iz stava 5. ovog člana.

Pravo na korišćenje ekološkog znaka oduzima se ako proizvod ili usluga prestane da ispunjava jedan od uslova za dodelu znaka.

*NAPOMENA

Videti Pravilnik o bližim uslovima i postupku za dobijanje prava na korišćenje ekološkog znaka, elementima, izgledu i načinu upotrebe ekološkog znaka za proizvode, procese i usluge ("Sl. gl.RS", br. 3/09)

4.3 OBAVEZNOST PRIMENE ZAHTEVI ZAKONA O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

4.3.1 ZAHTEVI ZA PRIMENOM OPŠTIH ODREDBI ZAKONA

Polazeći od toga da je:

Zakon opšti pravni akt obavezujuće za sve građane

to su odredbe Zakona o zaštiti prirode obavezne za sve one koji u obavljanju privredne i druge delatnosti koriste prirodne vrednosti, ugrožavaju ili zagađuju životnu sredinu (pravna i fizička lica), kroz;

Član 4 Zakona koji:

obavezuje preduzeća, druga domaća i strana pravna lica i preduzetnici koji u obavljanju privredne i druge delatnosti koriste prirodne vrednosti, ugrožavaju ili zagađuju životnu sredinu (u daljem tekstu: pravna i fizička lica da čuvaju i unapređuju životnu sredinu.

Član 5, stav 2 Zakona koji:

obavezuje pravna i fizička lica da u obavljanju svojih delatnosti obezbede:

- racionalno korišćenje prirodnih bogatstava;
- uračunavanje troškova zaštite životne sredine u okviru investicionih i proizvodnih troškova,
- primenu propisa, odnosno preduzimanje mera zaštite životne sredine, u skladu sa zakonom.

Utvrđena nepoštovanja zakonskih odredbi od strane inspekcijski organi nadležnog Ministarstva tretiraju se kao:

- privredni prestupi i
- prekršaji

za koje su predviđene novčane kazne za pravno lice, odgovorno lice u pravnom licu,

a mogu se izreći i zaštitne mere u vremenskom trajanju

- vršenja određene delatnosti
- obavljanje određenih poslova odgovornom licu

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

4.3.2 ZAHTEVI ZA PRIMENOM SRPS-ISO 14001

Član 44 Zakona, stav 2

daje mogućnost da se pravno i fizičko lice može sertifikovati sistem upravljanja zaštitom životne sredine prema SRPS-ISO 14001, u skladu sa zakonom.

4.3.3 ZAHTEVA ZA PRIMENOM EMAS

Član 44 Zakona, stav 3

daje mogućnost da pravno i fizičko lice može registrovati sertifikovan sistem upravljanja zaštitom životne sredine radi uključivanja u sistem upravljanja i kontrole zaštite životne sredine EU (u daljem tekstu: sistem EMAS), u skladu sa ovim zakonom.

Dokaz ispunjenosti zahteva Zakona, ukoliko se pravno i fizičko lice odluči za uključivanje u sistem upravljanja i kontrole zaštite životne sredine EU (EMAS) u skladu sa ovim zakonom, je sticanje prava na koriscenje ekološkog znaka (član 53 Zakona)

Za nepridržavanje odredaba Zakona predviđene su kaznene odredbe u slučajevima:

- Upotrebe znaka EMAS, kada nije registrovan u sistem EMAS (član 49) ili upotrebe ekološkog znak suprotno odredbama (člana 53)
- Kada na deklaraciji sirovine, poluproizvoda ili proizvoda ne upozori na zagađenje životne sredine i štetu po zdravlje ljudi koje sirovina, poluproizvod ili proizvod, odnosno njihovo pakovanje uzrokuje ili može uzrokovati u životnoj sredini (član 52. stav 1);

5 ZAKLJUČAK

Ovaj rad ima za cilj da ukaže na važost i obaveznost uvažavanja i primene normativnih dokumenata zaštite životne sredine od strane organizacije, naročito kod želje da promoviše svoju privrženost očuvanju životne sredine primenom ekološkog znaka.

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

6 PRILOZI

6.1 PREGLED NEKIH ZAKONA KOJ SE ODNOSE NA ZAŠTITU ŽIVOTNE SREDINE*

Zakon o zaštiti prirode (ZZP)	Sl. gl.RS.br.36/09; 88/10; 91/10
Predmet zakona Ovim zakonom uređuje se zaštita i očuvanje prirode, biološke, geološke i predeone raznovrsnosti kao dela životne sredine.	
Zakon o zaštiti životne sredine (ZZŽS)	Sl.gl.RS.135/04, 36/09, 36/09, 72/09 i 43/11
Predmet zakona Ovim zakonom uređuje se integralni sistem zaštite životne sredine kojim se obezbeđuje ostvarivanje prava čoveka na život i razvoj u zdravoj životnoj sredini i uravnotežen odnos privrednog razvoja i životne sredine u Republici Srbiji.	
Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu (ZSPUŽS)	Sl. gl.RS. br. 135/04 i 88/10
Predmet zakona Ovim zakonom uređuju se uslovi, način i postupak vršenja procene uticaja određenih planova i programa na životnu sredinu (u daljem tekstu: strateška procena), radi obezbeđivanja zaštite životne sredine i unapređivanja održivog razvoja integrisanjem osnovnih načela zaštite životne sredine u postupak pripreme i usvajanja planova i programa.	
Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu (ZPUŽS)	Sl. gl.RS. br. 135/04 i 36/10
Predmet zakona Ovim zakonom uređuje se postupak procene uticaja za projekte koji mogu imati značajne uticaje na životnu sredinu, sadržaj studije o proceni uticaja na životnu sredinu, učešće zainteresovanih organa i organizacija i javnosti, prekogranično obaveštavanje za projekte koji mogu imati značajne uticaje na životnu sredinu druge države, nadzor i druga pitanja od značaja za procenu uticaja na životnu sredinu. Odredbe ovog zakona ne primenjuju se na projekte namenjene odbrani zemlje	
Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja (ZISKŽS)	Sl. gl.RS. br. 135/04
Predmet zakona Ovim zakonom uređuju se uslovi i postupak izdavanja integrisane dozvole za postrojenja i aktivnosti koja mogu imati negativne uticaje na zdravlje ljudi, životnu sredinu ili materijalna dobra, vrste aktivnosti i postrojenja, nadzor i druga pitanja od značaja za sprečavanje i kontrolu zagađivanja životne sredine	
Zakon o zaštiti vazduha (ZZV)	Sl.gl.RS.br. 36/09, 10/13
Predmet zakona Ovim zakonom uređuje se upravljanje kvalitetom vazduha i određuju mere, način organizovanja i kontrola sprovođenja zaštite i poboljšanja kvaliteta vazduha kao prirodne vrednosti od opšteg interesa koja uživa posebnu zaštitu. Odredbe ovog zakona ne primenjuju se na zagađenja prouzrokovana radioaktivnim materijama, industrijskim udesima i elementarnim nepogodama.	
Zakon o vodama (ZV)	Sl. gl.RS. br. 30/10
Predmet zakona Zakonom se uređuje pravni status voda, integralno upravljanje vodama, upravljanje vodnim objektima i vodnim zemljištem, izvori i način finansiranja vodne delatnosti, nadzor nad sprovođenjem ovog zakona, kao i druga pitanja od značaja za upravljanje vodama	
Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini (ZZBSŽ)	Sl.gl.RS. br.36/09 i 88/10
Predmet Zakona Ovim zakonom uređuje se: subjekti zaštite životne sredine od buke; mere i uslovi zaštite od buke u životnoj sredini; merenje buke u životnoj sredini; pristup informacijama o buci, nadzor i druga pitanja od značaja za zaštitu životne sredine i zdravlja ljudi. Odredbe ovog zakona ne odnose se na buku koja nastaje na random mestu i u radnoj okolini, buku koja nastaje u prevoznom sredstvu, buka koja potiče od vojnih aktivnosti na armijskim poligonima ili aktivnosti na zaštiti od elementarnih nepogoda, prirodnih i drugih udesa, buku od aktivnosti u domaćinstvu ili buku iz susednog domaćinstva, kao i buku kojoj su izloženi oni koji je stvaraju	

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

Zakon o upravljanju otpadom (ZUO)	Sl. gl.RS. br. 36/09 i 88/10
Predmet zakona Ovim zakonom uređuju se: vrste i klasifikacija otpada; planiranje upravljanja otpadom; subjekti upravljanja otpadom; odgovornosti i obaveze u upravljanju otpadom; organizovanje upravljanja otpadom; upravljanje posebnim tokovima otpada; uslovi i postupak izdavanja dozvola; prekogranično kretanje otpada; izveštavanje o otpadu i baza podataka; finansiranje upravljanja otpadom; nadzor, kao i dr ga pitanja od značaja za upravljanje otpadom. Upravljanje otpadom je delatnost od opšteg interesa	
Zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu (ZAAO)	Sl. gl.RS. br. 36/09
Predmet zakona Ovim zakonom uređuju se uslovi zaštite životne sredine koje ambalaža mora da ispunjava za stavljanje u promet, upravljanje ambalažom i ambalažnim otpadom, izveštavanje o ambalaži i ambalažnom otpadu, ekonomski instrumenti, kao i druga pitanja od značaja za upravljanje ambalažom i ambalažnim otpadom. Odredbe ovog zakona primenjuju se na uvezenu ambalažu, ambalažu koja se proizvodi, odnosno stavlja u promet i sav ambalažni otpad koji je nastao privrednim aktivnostima na teritoriji Republike Srbije, bez obzira na njegovo poreklo, upotrebu i korišćeni ambalažni materijal.	
Zakon o hemikalijama (ZH)	Sl. Gl. RS", br. 36/09, 88/10, 92/11 i 93/212)
Predmet zakona Ovim zakonom uređuje se integrisano upravljanje hemikalijama, klasifikacija, pakovanje i obeležavanje hemikalija, integralni registar hemikalija i registar hemikalija koje su stavljene u promet, ograničenja i zabrane proizvodnje, stavljanja u promet i korišćenja hemikalija, uvoz i izvoz određenih opasnih hemikalija, dozvole za obavljanje delatnosti prometa i dozvole za korišćenje naročito opasnih hemikalija, stavljanje u promet detergenta, sistematsko praćenje hemikalija, dostupnost podataka, nadzor i druga pitanja od značaja za upravljanje hemikalijama	
Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja i nuklearnoj sigurnosti (ZZJZNS)	Sl. Gl. RS", br. 36/09 i 93/12)
Predmet zakona Ovim zakonom propisuju se mere zaštite života i zdravlja ljudi i zaštite životne sredine od štetnog dejstva jonizujućih zračenja i mere nuklearne sigurnosti pri svim postupcima u vezi sa nuklearnim aktivnostima i uređuju se uslovi za obavljanje delatnosti sa izvorima jonizujućih zračenja i nuklearnim materijalima, kao i upravljanje radioaktivnim otpadom. Odredbe ovog zakona ne odnose se na jonizujuća zračenja prirodnog porekla iz svemira na nivou tla, zemljine kore i ljudskog organizma, ako takva zračenja nisu promenjena čovekovim delovanjem. Odredbe ovog zakona ne odnose se na nuklearne objekte čija je izgradnja zabranjena posebnim zakonom	
Zakon o efikasnom korišćenju energije (ZEKE)	Sl.glasni RS br. 25/2013
Predmet zakona Ovim zakonom uređuju se uslovi i način efikasnog korišćenja energije i energenata (u daljem tekstu: energije) u sektoru proizvodnje, prenosa, distribucije i potrošnje energije; politika efikasnog korišćenja energije; sistem energetske menadžmenta; označavanje nivoa energetske efikasnosti proizvoda koji utiču na potrošnju energije; minimalni zahtevi energetske efikasnosti u proizvodnji, prenosu i distribuciji električne i toplotne energije i isporuci prirodnog gasa; finansiranje, podsticajne i druge mere u ovoj oblasti, kao i druga pitanja od značaja za prava i obaveze fizičkih i pravnih lica u vezi sa efikasnim korišćenjem energije	
Zakon o biocidnim proizvodima (ZBP)	Sl. gl. RS. br. 36/09, 88/10 i 92/11
Predmet zakona Ovim zakonom uređuju se: liste aktivnih supstanci; postupci donošenja akata na osnovu kojih se biocidni proizvodi stavljaju u promet; ograničenja i zabrane stavljanja u promet i korišćenja biocidnih proizvoda; istraživanje i razvoj biocidnih proizvoda; klasifikacija, pakovanje, obeležavanje oglašavanje i bezbednosni list biocidnog proizvoda; registar biocidnih proizvoda; bezbedno korišćenje biocidnih proizvoda; nadzor i druga pitanja od značaja za bezbedno stavljanje u promet i korišćenje biocidnih proizvoda	

NORMATIVNA DOKUMENATA U ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE

Zakon o zaštiti od nejonizirajućih zračenja (ZZNZ)	Sl.gl. RS 36/09
Predmet Zakona Ovim zakonom uređuju se uslovi i mere zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine od štetnog dejstva nejonizujućih zračenja u korišćenju izvora nejonizujućih zračenja. Zaštita od profesionalnog izlaganja izvorima nejonizujućih zračenja nije predmet ovog zakona	

7 PREGLED LITERATURE

1. ZAKON O ZAŠTITI ŽIVOTNE SREDINE (*"Sl. glasnik RS", br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - dr. zakon, 72/2009 - dr. zakon i 43/2011*)
2. SRPS ISO 14001:2005
3. "ŽIVOTNA SREDINA" magazin za zaštitu životne sredine
4. Erdeljan Zdravko: „Zahtevi standarda i zakona u dokumentacionom sistemu menadžmenta organizacije